

Chefsjustitieombudsmannen
Erik Nymansson

Datum
2023-10-17

Dnr
R 47-2023

1 (2)

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Staten och betalningarna (SOU 2023:16)

(Fi2023/01259)

Riksdagens ombudsmän (JO) har beretts tillfälle att yttra sig över det rubricerade betänkandet.

Jag har valt att begränsa mitt yttrande till betänkandets kapitel 13 och närmare bestämt utredningens förslag om en skyldighet för myndigheter och vissa privata aktörer att ta emot kontant betalning (avsnitt 13.8.4).

Frågor som rör enskildas rätt att betala med kontanter hos myndigheter återkommer då och då i JO:s tillsynsverksamhet (se t.ex. JO 2019/20 s. 137, dnr 4281-2017, JO 2022/23 s. 510, dnr 9340-2020, och beslut den 21 mars 2023, dnr 8524-2022). Jag har därigenom fått intrycket att myndigheter många gånger inte känner till den skyldighet som följer av 4 kap. 12 § lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank. Mot den bakgrunden ser jag positivt på utredningens förslag att i en ny lag kodifiera den praxis som utvecklats kring bestämmelsen. Behovet av kodifiering är stort och kommer att bidra med tydliggörande för såväl myndigheter som enskilda. Som utredningen konstaterat vore det inte möjligt att i lag räkna upp samtliga de verksamheter där det skulle kunna föreligga en skyldighet att ta emot kontant betalning av avgifter. Jag instämmer därmed i utredningens bedömning att det även fortsättningsvis bör vara en fråga för rättstillämpningen att avgöra huruvida ett visst rättsförhållande mellan en myndighet - eller en privat aktör som kan jämföras med en myndighet - och en enskild är av sådan art att det följer en skyldighet att ta emot kontanter som betalning.

I betänkandet anges att det kommer vara en fråga för rättstillämpningen att avgöra på vilken organisatorisk nivå inom en myndighet eller en privat aktör som skyldigheten att ta emot kontant betalning gäller. Såvitt jag kan bedöma innehåller utredningen inte några närmare överväganden kring vad som kan vara en lämplig nivå av service för en myndighet att upprätthålla. Jag noterar också att det förs ett liknande resonemang i konsekvensanalysen (avsnitt 19.3.8) över föreslagna förändringar på det skatterättsliga området. Där anges att det får ankomma på

berörda myndigheter att göra en lämplig avvägning mellan servicenivå och kostnader samt att en faktor som bör beaktas är att det är ett litet antal personer som kommer att vilja betala skatt med kontanter. Vidare anføres att det ytterst kommer vara upp till domstolarna att avgöra vilken servicenivå som är godtagbar.

Jag vill med anledning av detta framhålla att det är mycket svårt för myndigheterna att avgöra vad som krävs i form av service för att leva upp till lagens krav. Såvitt jag känner till har domstolarna inte tagit uttrycklig ställning i den frågan. Enligt min mening framstår det inte som lämpligt att överlämna till rättstillämpningen att avgöra vad som är en godtagbar servicenivå. Ett sådant ställningstagande skulle också kunna få mycket stora ekonomiska och organisatoriska konsekvenser. Frågan om en godtagbar servicenivå bör i stället övervägas inom ramen för det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Erik Nymansson

Rättssakkunniga Sanna Ekman har föredragit ärendet. Byråchefen Dan Johansson har deltagit i beredningen.